

Referat fra KISP-møte 17. april 2023

Clarion hotell Bastion, Oslo

Til stede fra KISP:

Ragnhild Mestad (leder), Kåre Eriksen, Nora Antonsen, Pål Kristian Balstad, Lovisa Mienna Sjøberg (deltok på Teams), Robert Mood (ikke sak 12/23), Mathias Slettholm (ikke sak 08, 09 og 10/23), Per Bondevik (sak 11/23, på Teams)

Forfall:

Sofie Nordvik, Elin Finnseth Sæverås (observatør fra NKR)

Til stede fra sekretariatet:

Guro Almås (referent), internasjonal direktør Einar Tjelle

Velkommen og åpning ved KISP-leder Ragnhild Mestad

KISP 08/23: Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak:

Innkalling og dagsorden godkjennes.

KISP 09/23: Godkjenning av protokoll fra KISP 6. februar 2022

Vedtak:

Referatet godkjennes.

KISP 10/23: Sannhets- og forsoningskommisjonen: Hva er veien videre?

Innledninger ved Lovisa Mienna Sjøberg (KISP/Samisk høyskole, Kristina Labba (Samisk kirkeråd/Kirkerådet) og Pål Kristian Balstad (KISP/Trefoldighetskirken)

Momenter fra Lovisas innledning:

- Leder for Sannhets- og forsoningskommisjonen, Dagfinn Høybråten, har uttalt at det ikke er nok at kirken baserer seg på kommisjonens rapport, men at kirken må ha sin egen prosess. Det har vi ikke sett hittil.
- Kirken bør arbeide etter de samiske områdegrensene, ikke de nasjonale. Kirken er mer fri enn de statlige kommisjonene, og dette kan bidra til forsoning.
- Den norske kirke kan lære av prosessen i Svenska Kyrkan:

- Sághostallamat 1, 2011: svensker som fortalte hva som måtte gjøres, her kom det opp mye aggresjon
- Sághostallamat 2, 2022: viste at man hadde hatt en prosess siden 2011. En skikkelig unnskyldning fra erkebiskopen, og åtte konkrete forpliktelser.
- Sághostallamat 3 skal avholdes i 2026 og Sághostallamat 4 (avslutning) i 2031.

I prosessen mellom 2011 og 2022 var Samisk kirkeråd og Samerådet aktive, og det ble blant annet lagt vekt på kompetanseheving og læring. Det var også viktig at erkebiskopen uttalte seg til støtte for samiske interesser i Gállok-saken (gruvesak). Dette ble ikke bare godt mottatt, heller ikke i kirken. Og hun ble latterliggjort i Aftenbladet

- Hvordan ble Den norske kirkes handlinger i Fosen-saken mottatt? (uttalelsen fra preses og leder i Samisk kirkeråd, og Trefoldighetskirkens rolle?)
- Vil Den norske kirke ta på seg forpliktelser slik Svenska kyrkan har gjort?
- Vil kirken tørre å være utenfor komfortsonen? Det vil komme godt fram at man ikke har nok kompetanse.

Momenter fra Kristinas innledning:

- Samisk kirkeråd (det valgte rådet) har uttalt seg ved tre anledninger om Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid:
  - 2017: Høringsuttalelse om kommisjonens mandat
  - 2021: Uttalelse om forventninger til rapporten
  - 2023: Deltok i høring på Stortinget og la frem forslag til tiltak
- Kirkerådets direktør etablerte i første halvdel av 2022 en koordineringsgruppe for å forberede Kirkerådet på kommisjonens rapport. Forsoningskonferansen på VID i mai 2022 ble et viktig utgangspunkt for gruppen. Vi så at kirken er i et kunnskapsvakuum, og at man ikke kan gå kunnskapsløs inn i en stor prosess om sannhet og forsoning. Vi bestilte et e-læringskurs for kirkelig ansatte fra KUN-VID, som skal lanseres i første halvdel av 2023.
- I juni 2023 skal det arrangeres en kollokvie i Oslo hvor det skal legges en plan for arbeidet i Den norske kirke, på kort og lengre sikt.
- Kirkerådet har også etablert et samisk utvalg, med ni personer fra ulike samiske områder, som skal jobbe med utgangspunkt i Kirkemøte-vedtaket fra 2022 om kirkelig organisering.

Momenter fra Pål Kristians innledning:

- Trefoldighet freds- og forsoningskirke sin modell er å lytte, lære og be. Denne modellen gjør at vi tenker dynamisk og politisk.
- Vi har en ressursgruppe for freds- og forsoningskirken, og ressursgruppen har en undergruppe som har jobbet med tematikken for Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid. Arbeidet har hatt tre faser: 2021: lære om freds- og forsoningsprosesser, 2022: Få frem livsfortellingene, lytte og lære. Markerte Samefolkets dag og Kvenfolkets dag. 2023: Jobbe med spørsmålene «Hvordan kan kirken bidra til mest mulig forsoning?» og «Hvordan ser kirken og Norge ut når vi er forsonet?».
- Da demonstrasjonene i regjeringskvartalet startet torsdag 23. februar, tok vi først kontakt med aksjonistene og spurte hva vi kunne gjøre for dem, og i starten var det ikke så mye. På fredagen da aksjonistene satt lenge inne i departementet uten å få mat, tok vi kontakt med departementet for å si fra at de måtte få mat, og vi fikk en time til å skaffe og levere mat. Etter hvert fikk vi kontakt med foreldre og besteforeldre fra Sápmi. Mandag klokken 9 møtte vi demonstranter i kirken, og det ble bestemt at vi skulle holde kirken åpen fra kl. 9 til 21 så lenge de trengte det. Mange av de samiske demonstrantene satt igjen med sterke inntrykk etter å ha blitt hentet ut fra

departementet av politiet. Kirken fungerte som sted for hvile, mat, toalettbesøk, lading av mobiler og samtaler, mens Samisk hus ble brukt for å ha møter og legge planer. Vi hadde en dialog med politiet, som var krevende, men vi opplevde det var viktig å være «fagforening» for de samiske ungdommene. Statsministerens kontor henvendte seg til kirken for å få et møte mellom statsministeren og aksjonistene, dette ble holdt i kirken kl. 21. torsdag 2. mars. Kirken la til rette. Vi hadde også en debriefing sammen med aksjonistene og SANKS (Samisk nasjonal kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus), hvor 200 personer deltok. Søndag kveld ble det holdt en stor gudstjeneste.

- Trefoldighetskirkens grunnlag for denne responsen var tredelt:
  - o Brevet og kronikken fra preses og Samisk kirkeråds leder, som KISP forberedte
  - o Høyesterettsdommen om Fosen-saken
  - o Vårt diakonale oppdrag

Det var viktig at vi hadde jobbet mye med dette, både i KISP og i kirkens stab. Da denne situasjonen først kom, var det lett å gjøre det vi gjorde.

Momenter fra samtalen i KISP:

- I arbeidet med temaene som sannhets- og forsoningskommisjonen jobber med, er en av erfaringene at prosessene tar tid og krever langsiktighet. Det er også en erfaring KISP har gjort. Det at KISP hadde jobbet med tematikkene grønn kolonialisme og urfolks rettigheter over tid, gjorde utvalget i stand til å levere et saksunderlag som bidro til at kirken var bedre forberedt da Fosen-demonstrasjonene i Oslo kom.
- Kunnskapen om det samiske og om fornorskningen er fortsatt svært lav i kirke og samfunn, og det påbegynte arbeidet med kompetansebygging i kirken (blant annet gjennom et e-læringskurs for kirkelig ansatte) er svært viktig.
- KISP ønsker å bidra i denne prosessen ved å fortsette å bygge egen kompetanse, og ved å delta i relevante prosesser. KISP ønsker å bringe inn erfaringer fra internasjonale prosesser til Den norske kirke der det er relevant, og å bidra til å bringe relevante erfaringer og kompetanse fra Sápmi og Norge inn i internasjonal økumenisk arbeid.
- Bikk utenfra kan også hjelpe oss å se vårt eget tydeligere, som når afrikanske partnere blir overrasket over hvor dårlig Norge har behandlet vårt eget urfolk.
- En del av konfliktene i Sápmi handler om at nasjonale grenser har splittet den samiske befolkningen opp på tvers av deres egne språklige og kulturelle grenser. Dette er en tematikk som går igjen blant urfolk og minoriteter globalt.
- Det er mange erfaringer fra Svenska kyrkans prosess som vi i Norge kan lære av (<https://www.svenskakyrkan.se/samiska/sagastallamat>)
- Erfaringene fra kirkens respons ved Fosen-aksjonene, særlig det som skjedde i Trefoldighetskirken, kan si oss noe om kirkens rolle i endringsprosesser og forsoningsprosesser – (diapraksis?) En konkret praktisk handling i en konkret situasjon, som får betydning ut over seg selv.
- En erfaring fra Trefoldighetskirken er at kirken kan finne «språket imellom» og spille en «in-between»-rolle.
- Tematikken kan knyttes til arbeidet mot rasisme, som er høyt prioritert i KV, og som også Kirkerådet nå ønsker å jobbe mer med.
- Tematikken kan også knyttes til bærekraftsmålene, hvor urfolks rettigheter er viktig i flere delmål.

Konkrete oppfølgingspunkter:

- Kristina undersøker muligheten for at KISP kan delta på planlagt kollokvie 14. juni.

- KISP vil hente inn erfaringer fra hvordan andre har jobbet med dette internasjonalt:
  - o Kirkenes verdensråd (KV)
  - o Det lutherske verdensforbund (LVF)
  - o Andre land (f.eks. Brasil, USA (ELCA), Canada)

KISP 11/23: Diakonal mobilisering for internasjonal skattekonvensjon

Innledning ved Anne Marte Skaland, Kirkens Nødhjelp

Momenter fra innledningen:

- Vi kjenner ikke omfanget av penger som er plassert i skatteparadis, men på grunn av Panama Papers, Paradise Papers og andre lekkasjer vet vi mer enn før. Ifølge Gabriel Suchmans The Hidden Wealth of Nations er 10 % av verdens BNP plassert i skatteparadis.
- Både skatteunndragelse og skadelig skatteplanlegging fører til at
  - o Stater går glipp av penger som kunne vært brukt til utvikling
  - o Tillit ødelegges, og konkurransevilkår mellom selskaper ødelegges
  - o Det blir vanskeligere å løse klimakrisen, og å oppnå demokratisering og fred
- Både stater og sivilsamfunn, inkludert kirker, har jobbet med denne tematikken lenge. Men det mangler en bærebjelke i arbeidet ved at det ikke finnes en internasjonal konvensjon på skatt. Problemene med skatteparadis, skatteunndragelse og skadelig skatteplanlegging kan ikke løses av en stat alene. En konvensjon kan bidra til å løse problemene på lang sikt. Et motargument mot skattekonvensjon er at det tar lang tid, men det finnes ingen quick-fix som kan løse disse problemene.
- Et kjennetegn ved å jobbe med en internasjonal konvensjon er at ingen vet innholdet før siste punktum er satt, det er maktkamp og diplomati. Dette er tilfelle for alle konvensjoner.
- Vår rolle som sivilsamfunn er både å jobbe for å få en konvensjon på plass, og å jobbe for det innholdet vi mener er viktig. Tiltak som land-for-land-rapportering, register over egentlige eiere og automatisk informasjonsutveksling er eksempler på innhold som kan puttes inn i en konvensjon.
- Det å forandre strukturer innenfor en konvensjon er en god måte å jobbe på, man kan organisere mange aktører og kloke hoder til å jobbe med ulike temaer. I dette arbeidet er erfaringene fra arbeidet med landminekonvensjonen, klasevåpenkonvensjonen og konvensjonen for et forbud mot atomvåpen viktige. Det var fastlåste maktdynamikker, men man oppnådde å endre narrativet ved å introdusere et humanitært perspektiv, og man fikk endret dynamikken etter mye motstand.
- Skattetematikken skiller seg ut tematisk. Samtidig er det slik at de alle fleste vil tjene på en skattekonvensjon, det er bare de aller rikeste individene og selskapene som vil tape økonomisk.
- Viktig milepæl ved FNs generalforsamling i 2022, da det ble vedtatt en resolusjon som åpner for en skattekonvensjon, selv om ikke det ordet ble brukt. Ved generalforsamlingen i 2023 skal FNs generalsekretær presentere en rapport om temaet, som skal behandles på generalforsamlingen.
- Norge har en god historie på denne tematikken, og har tatt viktige initiativ, blant annet FACTI-panelet som kom med en rapport i 2021 som anbefalte skattekonvensjon.
- Kirkene var viktige i prosessen frem mot et forbud mot atomvåpen, og har også vært viktige i arbeidet med skatterettferdighet og Finansiering for utvikling. Kirken er viktig blant annet på grunn av de moralske argumentene, fordi den er global, og den er en aktør som styrker samarbeidet.
- KN organiserte et seminar ved Alternative Mining Indaba i Cape Town i februar i år om skattekonvensjon, og etter dette ble det dannet et nettverk hvor flere kirkelige aktører, blant

andre All African Council of Churches og Economic Justice Network of FOCCISA, deltar. KN jobber også sammen med Mellomkirkelig råd frem mot LVFs generalforsamling i Krakow i september med workshop og stand.

Momenter fra samtalen i KISP:

- Illegal råvarehandel er en måte å unndra skatt. Folk reiser med gull og mineraler «på seg» fra Afrika til Europa. Dette kan undergrave effektiviteten i en skattekonvensjon om det ikke håndteres
- Det er et viktig poeng at det er afrikanske land som går i bresjen for skattekonvensjon i FN. De rammes som råvareeksportører av manglende håndtering av skatteflukt. Det handler om hvordan europeiske selskaper oppfører seg i afrikanske land.
- Skattekonvensjon vil gagne de aller fleste, motstanderne er store multilaterale selskaper, svært rike individer og skatteparadisene. Men det er politisk uenighet om løsning, mange i OECD ønsker at OECD skal lede det internasjonale arbeidet på skatt som i dag, og USA prøvde å utvanne resolusjonen i FN. Men den ble til slutt enstemmig vedtatt. Ikke mange land som går i bresjen, og det er ikke helt tydelig nå hvor de ulike landene posisjonerer seg.
- Viktig å bygge kunnskap på temaet, slik at budskapet er tydelig og vi ikke får folk mot oss. Skatteregler kan også ramme feil folk, for eksempel grundere som må flytte utenlands pga. urettferdige skatteregler.

Vedtak:

- KISP ber MKR følge opp arbeidet med skattekonvensjon i forberedelsene til LVFs generalforsamling og FNs generalforsamling i 2023
- KISP vil arbeide med å utarbeide en kronikk eller uttalelse om skattekonvensjon i samarbeid med KN
- KISP utfordrer Mellomkirkelig råd til å bidra til å bygge kompetanse i Den norske kirke og det norske samfunn og til å mobilisere støtte for en skattekonvensjon som et verktøy for global rettferdighet
- KISP vil oversende informasjon om Skattekonvensjon til Den norske kirkes ungdomsutvalg, med forslag om at dette tematiseres på Ungdommens kirkemøte

KISP 12/23: [Internasjonalt opprop for pause i utviklingen av nye AI-systemer](#)

Nora innledet kort om oppropet (<https://futureoflife.org/open-letter/pause-giant-ai-experiments/>). Bakgrunnsnotat fra Robert var sendt til medlemmene på forhånd.

Momenter fra innledningen:

- Man kan stille spørsmål ved Elon Musks motivasjon for oppropet, han lanserte sin egen AI bare dager etter. Men andre av initiativtakerne, som Harari, har større troverdighet.
- Snapchat har lansert en AI nå. Gratisversjonen, som er den som blir brukt av barn, gir svært upresis/gal informasjon.

- Utviklingen går svært raskt. Det kunne vært virkningsfullt med en tydelig kirkelig uttalelse for øyeblikkelig tiltak. Kirken ble pionerer da kirkeledere gikk inn for oljememorandum i 2009.
- Nå foregår det et race mot de beste chat-robotene og nye AI-søkemotorer. -Hva blir det nye google? Dersom etiske retningslinjer settes nå, vil det være svært kostnadseffektivt i forhold til om det skjer senere
- Paven har uttalt seg flere ganger - om at AI må tjene menneskene, og at det trengs etiske standarder.

Momenter fra samtalen i KISP:

- Målsettingen for kirken nå bør ikke være å «rope høyt» eller få oppmerksomhet om dette temaet, men å bygge kunnskap og bevissthet om dilemmaer og negative konsekvenser av AI
- Oppropet fra teknologene har fått en del kritikk, blant annet for å bidra til en «AI-hype» og for mangel på rettferdighets-perspektiv
- Dette er et tema som skaper frykt blant ungdom og ungdomspolitikere, på nivå med klimakrisen, eller enda mer
- Vi trenger en etisk samtale om konsekvensene. Hva skjer når dette kommer på toppen av klimakrise og krig
- **KISP 13/23: Orienteringssaker**

[KISP 13/23](#) [Orienteringssaker](#)

Det var ingen orienteringssaker.

[KISP 14/23:](#) [Eventuelt](#)

Det var ingen eventueltsaker.